



ANDRZEJ DZIEDZIC

ekspert ds. BHP certyfikowany przez CIOP-PIB, ratownik KPP,
właściciel Biura Doradczo-Uslugowego BHP w Dąbrowie Tarnowskiej



Zakres ingerencji Państwowej Inspekcji Pracy odnośnie stanowisk pracy o szczególnym charakterze

Emerytury pomostowe przysługują pracownikom wykonującym pracę w szczególnych warunkach lub pracę o szczególnym charakterze. Decyzje komu należy się to świadczenie pieniężne reguluje *Ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych*. Ustala ona również zakres ingerencji PIP w tym temacie.

Zgodnie z art. 41 ust. 1 *Ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych* (Dz.U. Nr 237, poz. 1656 z późn. zm): „Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadzi:

- 1) centralny rejestr stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze;
- 2) centralny rejestr pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze,

za których jest przewidziany obowiązek opłacania składek na FEP (fundusz emerytur pomostowych)”.
Natomiast płatnik składek (pracodawca) jest obowiązany prowadzić wykaz stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze (art. 41 ust. 4 pkt 1) oraz ewidencję pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, za których jest przewidziany obowiązek opłacania składek

za których jest przewidziany obowiązek opłacania składek na FEP (fundusz emerytur pomostowych)”.
Natomiast płatnik składek (pracodawca) jest obowiązany prowadzić wykaz stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze (art. 41 ust. 4 pkt 1) oraz ewidencję pracowników wykonujących pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, za których jest przewidziany obowiązek opłacania składek

WAŻNE

W myśl art. 41 ust. 5 *Ustawy o emeryturach pomostowych* „płatnik składek obowiązany jest powiadomić pracowników o dokonaniu wpisu do ewidencji, o której mowa w ust. 4. Jednocześnie art. 41 ust. 6 ustawy stanowi, że w przypadku nieumieszczenia w ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, za których jest przewidziany obowiązek opłacania składek na FEP, pracownikowi przysługuje skarga do Państwowej Inspekcji Pracy”.

na FEP zawierającą dane, o których mowa w ust. 3 pkt 2 (art. 41 ust. 4 pkt 2).

W myśl art. 41 ust. 5 *Ustawy o emeryturach pomostowych* „płatnik składek obowiązany jest powiadomić pracowników o dokonaniu wpisu do ewidencji, o której mowa w ust. 4. Jednocześnie art. 41 ust. 6 ustawy stanowi, że w przypadku nieumieszczenia w ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, za których jest przewidziany obowiązek opłacania składek na FEP, pracownikowi przysługuje skarga do Państwowej Inspekcji Pracy”.

Z powyższym zapisem ustawowym koresponduje treść art. 11a *Ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy* (Dz.U. Nr 89, poz. 589 z późn. zm.), dodany z dniem 1 stycznia 2010 r. przez art. 48 ust. 2 *Ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych*, zgodnie z którym „właściwe organy Państwowej Inspekcji Pracy są uprawnione do nakazania pracodawcy umieszczenia pracownika w ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, o której mowa w art. 41 ust. 4 pkt 2 *Ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych*, wykreślenia go z ewidencji oraz do sporządzenia korekty dokonywanego wpisu w tej ewidencji”.

Zadania Państwowej Inspekcji Pracy

Organ Państwowej Inspekcji Pracy nie mający prawnych podstaw do dokonywania

wiążących ustaleń czy badań w zakresie wykazywania, czy określone stanowisko pracy spełnia wymogi przewidziane przez *Ustawę o emeryturach pomostowych*, by być umieszczone przez pracodawcę w rejestrze stanowisk prowadzonym w oparciu o przepis art. 41 ust. 4 pkt 1 ustawy. Organ inspekcji pracy nie są upoważnione do wydawania decyzji ingerujących w treść tego rejestru.

Wśród zadań Państwowej Inspekcji Pracy, które określone zostały w art. 10 ust. 1 *Ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy*, przewidziane zostały obowiązki ujęte w pkt 9a, dodanym z dniem 1 stycznia 2010 r. przez art. 48 ust. 1 *Ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych*, to jest kontrola ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, o której mowa w art. 41 ust. 4 pkt 2 *Ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych*.

Ponadto z cytowanego wcześniej przepisu art. 11a *Ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy* wynika, że właściwe organy Państwowej Inspekcji Pracy są uprawnione jedynie do nakazania pracodawcy umieszczenia pracownika w ewidencji, o której mowa w art. 41 ust. 4 pkt 2 *Ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych*, wykreślenia go z ewidencji oraz do sporządzenia korekty wpisu dokonanego w tej ewidencji. Jednocześnie w art. 41 ust. 6 *Ustawy o emeryturach pomostowych* uregulowano

wprost, że „w przypadku nieumieszczenia w ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, za których jest przewidziany obowiązek opłacania składek na FEP, pracownikowi przysługuje skarga do Państwowej Inspekcji Pracy”. Nie ma więc podstaw, aby w wyniku skargi pracownika organy Państwowej Inspekcji Pracy orzekały, co do wykazu stanowisk pracy prowadzonego zgodnie z art. 41 ust. 4 pkt 1 ustawy.

Zakres kompetencji

Zasadniczą kwestią jest ocena zakresu kompetencji, jakie przysługują organom Państwowej Inspekcji Pracy w związku z rozpoznawaniem spraw na skutek zgłoszenia przez pracownika wniosku o umieszczenie go w ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Tego rodzaju uprawnienie pracownicze wynika wprost z przepisu art. 41 ust. 6 *Ustawy o emeryturach pomostowych*, który sta-

WAŻNE

Z przepisu art. 11a ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy wynika, że właściwe organy Państwowej Inspekcji Pracy są uprawnione jedynie do nakazania pracodawcy umieszczenia pracownika w ewidencji, o której mowa w art. 41 ust. 4 pkt 2 *Ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych*, wykreślenia go z ewidencji oraz do sporządzenia korekty wpisu dokonanego w tej ewidencji.

nowi, że „w przypadku nieumieszczenia w ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, za których jest przewidziany obowiązek opłacania składek na FEP, pracownikowi przysługuje skarga do Państwowej Inspekcji Pracy”.

Ustalając zakres właściwości organów Inspekcji Pracy przy tak ukształtowanym przepisie kompetencyjnym, należało brać pod uwagę nie tylko przepisy regulujące właściwość organów Inspekcji zawarte w *Ustawie o Państwowej Inspekcji Pracy*, na które wskazywano w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji, ale także regulacje innych ustaw, kształtujących właściwość organów w sprawach dotyczących uprawnień pracowniczych, związanych z wykonywaniem pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. Przede wszystkim w tej mierze należało zauważyć, że sprawy o emerytury pomostowe oraz sprawy dotyczące obowiązku opłacania składek na Fundusz Emerytur Pomostowych są sprawami z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których mają zastosowanie przepisy *Ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych* oraz *Ustawy z dnia 17 stycznia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych*, a także przepisy *Kodeksu postępowania cywilnego* w zakresie regulującym sądowe postępowanie odwoławcze, zaś decyzje wydaje Zakład Ubezpieczeń Społecznych (art. 25 ust. 1 i art. 40 ust. 2 *Ustawy o emeryturach pomostowych*).

Należy zauważyć, że w uzasadnieniu *Uchwały składu siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 13 listopada 2012 r.*, sygn. akt I OPS 4/12 (ONSAiWSA

” Sprawy o emerytury pomostowe są sprawami z zakresu ubezpieczeń społecznych

z 2013 r., nr 2, poz. 24) zwrócono uwagę na to, że „o spełnieniu warunków wymaganych do nabycia prawa do emerytury pomostowej, w tym warunku w postaci okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszącego co najmniej 15 lat (art. 4 pkt 2 ustawy o emeryturach pomostowych), rozstrzyga organ rentowy, a w razie wniesienia odwołania sąd powszechny (art. 25 ustawy o emeryturach pomostowych)”. W ramach tego postępowania ustala się, czy został spełniony przez pracownika warunek wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze przez co najmniej 15 lat. Tak więc to organ rentowy, a w razie sporu i wniesienia odwołania – sąd powszechny rozstrzyga o tym, czy przez wymagany okres, co najmniej 15 lat, pracownik wykonywał prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. O tym, że pracownik spełnia ten warunek nabycia prawa do emerytury pomostowej lub go nie spełnia, nie może zatem rozstrzygać wpis do ewidencji, o której mowa w art. 41 ust. 4 pkt 2 *Ustawy o emeryturach pomostowych*, ani decyzja administracyjna organów Państwowej Inspekcji Pracy wydana na podstawie art. 11a i art. 12 *Ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy*.

Jedynym logicznym rozwiązaniem, będącym konsekwencją przyjęcia poglądu o wyłącznie porządkującym charakterze wpisu do ewidencji, jest przyjęcie, że decyzja wydawana przez organy Państwowej Inspekcji Pracy ma tylko i wyłącznie charakter porządkujący. Nie może w sposób władczy w stosunku do podmiotu zatrudniającego (pracodawcy) przesądzać o obowiązku opłacania składek na Fundusz Emerytur Pomostowych przez tego pracodawcę, a w stosunku do organu ubezpieczeniowego, nie może wiązać go w zakresie obowiązku uznania wykonywanej przez konkretnego pracownika pracy, jako pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, oraz w konsekwencji

w zakresie przyznania takiemu pracownikowi emerytury pomostowej.

W świetle takiej konstatacji należy przyjąć, iż prowadzenie ewidencji, o której mowa w art. 41 ust. 4 pkt 2 *Ustawy o emeryturach pomostowych* oraz wydawanie decyzji administracyjnych przez organy Państwowej Inspekcji Pracy w sprawach związanych z prowadzeniem tej ewidencji, ma służyć jedynie dokumentowaniu tego, że pracownik wykonuje prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w sytuacji, gdy nie istnieje spór pomiędzy pracownikiem a pracodawcą w zakresie kwalifikacji konkretnego stanowiska do tej kategorii stanowisk pracowniczych.

W wyroku NSA z dnia 4 stycznia 2013 r., sygn. akt I OSK 908/12 (publikowany na stronach internetowej Centralnej Bazy Orzeczeń Sądów Administracyjnych – www.orzeczenia.nsa.gov.pl, zwanej dalej CBOIS) zajęto w tej mierze stanowisko, że „rolą organu Państwowej Inspekcji Pracy w takim postępowaniu jest jedynie nakazanie pracodawcy umieszczenia pracownika w ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w oparciu o stan faktyczny, w którym zakwalifikowanie pracy danego pracownika do tego rodzaju prac nie jest sporne, ewentualnie, gdy spór został już rozstrzygnięty, a dane pracownika nie figurują w ewidencji. Istnienie sporu w tym względzie uniemożliwia natomiast władczą ingerencję organu Państwowej Inspekcji Pracy, co uzasadnia decyzję o odmowie nakazania pracodawcy umieszczenia pracownika w ewidencji pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze”. Podobny pogląd wyrażono w wyroku NSA z dnia 11 grudnia 2012 r., sygn. akt I OSK 511/12 (opublikowany w CBOIS).

Podsumowanie

Należy stwierdzić, że w sytuacji, gdy pracodawca nie uznaje stanowiska pracy zajmowanego przez pracownika jako wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze, organy Państwowej Inspekcji Pracy nie mają podstaw do merytorycznego orzekania, czy rzeczywiście stanowisko to winno zostać umieszczone w ewidencji. □

WAŻNE

Organ rentowy, a w razie sporu i wniesienia odwołania, sąd powszechny rozstrzyga o tym, czy przez wymagany okres, co najmniej 15 lat, pracownik wykonywał prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze. O tym, że pracownik spełnia lub nie spełnia ten warunek nabycia prawa do emerytury pomostowej nie może zatem rozstrzygać wpis do ewidencji, o której mowa w art. 41 ust. 4 pkt 2 *Ustawy o emeryturach pomostowych*, ani decyzja administracyjna organów Państwowej Inspekcji Pracy wydana na podstawie art. 11a i art. 12 *Ustawy o Państwowej Inspekcji Pracy*.